



LANGZS

LANDELIJK ADVOCATEN NETWERK
GEWELDS- EN ZEDENSLACHTOFFERS

Rechtsbijstand aan slachtoffers
van gewelds- en zedenzaken

De strafzaak

Rechtsbijstand aan slachtoffers van gewelds- en zedenzaken: de strafzaak

Het verlenen van rechtsbijstand in de strafzaak vereist kennis van de rechten van slachtoffers, van de strafrechtelijke procedure en van de aangrijpingspunten om daarbinnen de belangen van het slachtoffer te behartigen.

Dit factsheet biedt overzicht van de belangrijkste rechten en aangrijpingspunten, waarbij de chronologie van de strafzaak wordt aangehouden. Waar mogelijk wordt verwezen naar relevante bronnen. Voor informatie over het vorderen van schadevergoeding verwijzen we naar het aparte factsheet over dat onderwerp.

De politiefase: aangifte en onderzoek

Aangifte

Iedereen kan aangifte doen van een strafbaar feit; zowel slachtoffers als getuigen. Voor sommige delicten (levensdelicten, verkrachting) geldt een aangifteplicht: een ieder die hiervan kennis draagt moet aangifte doen (art. 160 Sv). Als er sprake is van een feit dat in het wetboek van strafrecht strafbaar is gesteld, dan mag de politie niet weigeren een aangifte op te nemen (art. 163 lid 5 Sv).

Een aangifte kan mondeling of schriftelijk worden gedaan en in sommige gevallen ook elektronisch. De aangifte kan door de aangever zelf worden gedaan of door iemand die door de aangever schriftelijk is gemachtigd om dit te doen (163 Sv).

De aangifte wordt op het politiebureau opgenomen. Hoewel de politie doorgaans zegt dat dit moet gebeuren in de plaats waar het delict is gepleegd, stelt de wet die eis niet. Voor het doen van aangifte van zedenmisdrijven moet meestal een afspraak gemaakt worden bij de gespecialiseerde Jeugd- en Zedenpolitie. Van geweldsmisdrijven, inclusief huiselijk geweld, kan in beginsel op ieder bureau aangifte worden gedaan.

Het is mogelijk om bij het doen van aangifte domicilie te kiezen, bijvoorbeeld op het kantooradres van de advocaat of op het politiebureau. De adresgegevens van het slachtoffer komen dan niet in de aangifte terecht. Als een slachtoffer van huiselijk geweld zich op een schuiladres bevindt (bijvoorbeeld een opvanghuis) moet de politie de adresgegevens niet opnemen in de aangifte.^{1,2}

De aangifte wordt schriftelijk opgenomen; op verzoek krijgt de aangever een kopie van de aangifte (art. 164 lid 4 Sv).

In de aanwijzing opsporing en vervolging inzake seksueel misbruik staat dat tot en met de terechtzitting geen afschrift van de aangifte wordt verstrekt; dit lijkt in strijd met artikel 164 lid 4 Sv, wat geen uitzonderingen toestaat op het verstrekken van de kopie. Bij levensdelicten, de meeste zedenzaken en ernstige geweldszaken wordt een audio-opname gemaakt van de aangifte; in deze zaken worden de verhoren van kwetsbare personen (waaronder minderjarigen onder de zestien) audiovisueel opgenomen.^{4,5}

Een aangifte geldt in het strafproces als een getuigenverklaring. Bij de politie staat een getuige, en dus ook de aangever, niet onder ede, en is hij of zij ook niet verplicht te antwoorden.

Een aangifte kan niet worden ingetrokken. Wel kan een slachtoffer een brief schrijven aan de officier van justitie met het verzoek af te zien van vervolging. Het OM hoeft hier geen gevolg aan te geven.

Sommige delicten kunnen alleen vervolgd worden na een uitdrukkelijk verzoek van een klachtgerechtigde om tot vervolging over te gaan. Dit geldt onder meer voor enkele zedendelicten met minderjarigen tussen de 12 en 16, en voor belaging. Een klacht kan binnen acht dagen worden ingetrokken.

Informatief gesprek

In zedenzaken en bij mensenhandel vindt voorafgaand aan de aangifte een informatief gesprek plaats.⁶ In dit gesprek moet de politie uitleg geven over doel, status en consequenties van een aangifte en over de procedure, waaronder informatie over verjaring, bewijzen, hoger beroep e.d. Daarnaast

- 1 Aanwijzing huiselijk geweld en eengerelateerd geweld (2010A024)
- 2 Dat de adresgegevens van de aangever niet in de aangifte worden opgenomen is geen garantie dat ze geheim blijven; ze kunnen elders in het dossier wel opduiken en dus toch ter kennis komen van de (advocaat van) de verdachte.
- 3 Aanwijzing slachtofferzorg (2010A029)
- 4 Aanwijzing AVR (2010A018gp): Aanwijzing Auditief en Audiovisueel registreren van verhoren van aangevers, getuigen en verdachten.
- 5 Volgens de Aanwijzing AVR hoeft de aangever geen toestemming te geven voor het opnemen van het verhoor en dient in het geval hij/zij vanwege het opnemen van het verhoor zou afzien van het doen van aangifte overleg met de OvJ plaats te vinden hoe te handelen; volgens de Aanwijzing opsporing en vervolging inzake seksueel misbruik moet er dan toch aangifte worden opgenomen, maar dan schriftelijk.
- 6 Aanwijzing opsporing en vervolging inzake seksueel misbruik (2010A026); Aanwijzing mensenhandel (2008A022gp)

moeten de verwachtingen die een aangever heeft ten aanzien van een politieonderzoek aan de orde komen. De politie moet het slachtoffer er op wijzen dat er mogelijk kritische vragen gesteld gaan worden (en waarom); dat de aangifte mogelijk op geluidsband wordt opgenomen (en waarom); dat het mogelijk is dat er meerdere verhoren zullen plaatsvinden; dat er later nog een verhoor bij de RC kan volgen; dat een zitting openbaar is; dat er mogelijk een medisch onderzoek zal moeten plaatsvinden; en dat mogelijk andere getuigen zullen worden gehoord. Ook de kans op vervolging moet aan de orde komen. Het slachtoffer moet bovendien gewezen worden op de mogelijke bijstand door een vertrouwenspersoon en op de consequenties van het doen van een valse aangifte. Bij zaken waarin het vermoeden (de geringste aanwijzing) van mensenhandel bestaat dient de politie een vreemdeling te wijzen op de maximaal drie maanden bedenktijd om zich te beraden of hij/zij aangifte wil doen dan wel op andere wijze wil meewerken aan opsporing en vervolging; gedurende de bedenktijd bestaat er recht op verblijf.⁷

Slachtoffers van zedenzaken moeten worden gewezen op de mogelijkheid van een SOA-test.⁸

Bij het algemene, informerende deel van het informatief gesprek kan een vertrouwenspersoon aanwezig zijn. Bij het inhoudelijke deel, waarin de zaak wordt besproken, in beginsel niet.⁹

Vervolging zonder aangifte

Het slachtoffer is niet verplicht aangifte te doen, maar ook zonder aangifte kan de politie een strafzaak starten (ambtshalve vervolging). Bij huiselijk geweld gaat de politie in beginsel over tot ambtshalve vervolging.¹⁰ Is er sprake van een zedenmisdrijf (aanranding, verkrachting, seksueel misbruik), dan wordt alleen vervolgd als het slachtoffer dat wil, tenzij er sprake is van een ernstige bedreiging van de geestelijke of lichamelijke integriteit van het slachtoffer en het slachtoffer zich in een duidelijke afhankelijkheidspositie ten opzichte van de verdachte bevindt, of wanneer het maatschappelijk belang het vereist.¹¹

Klachtdelicten kunnen niet ambtshalve worden vervolgd.

Het kan zijn dat een slachtoffer dat geen aangifte heeft gedaan door de politie wordt gehoord als getuige. In beginsel gelden dan dezelfde regels als voor het horen van een aangever (zie hiervoor).

Informatie en schaderegeling door de politie

De politie moet het slachtoffer desgewenst informeren over het verloop van het strafproces en over de mogelijkheden tot bemiddeling. De politie doet in ieder geval schriftelijk mededeling van het afzien van opsporing of het inzenden van het proces-verbaal (art. 51a Sv).

De politie moet desgewenst een schaderegeling beproeven en slachtoffers van ernstige geweldsmisdrijven verwijzen naar het Schadefonds Geweldsmisdrijven. De politie verwijst slachtoffers door naar Slachtofferhulp en/of gespecialiseerde hulpverleningsinstellingen. In zaken van huiselijk of eengerelateerd geweld moet de politie het slachtoffer vragen of deze wil dat er een straat- of contactverbod wordt opgelegd.¹²

Medisch / Forensisch Onderzoek

Indien in zedenzaken medisch onderzoek moet plaatsvinden, verwijst de politie het slachtoffer naar de vaste medische dienst of arts waarmee de politie afspraken heeft. Het staat het slachtoffer vrij om het onderzoek door een andere arts te laten uitvoeren. Het slachtoffer is niet verplicht mee te werken aan een medisch onderzoek; de politie moet het slachtoffer wijzen op de mogelijke consequenties van een weigering.¹³

In zaken waarbij slachtoffers mogelijk aan besmetting met HIV of Hepatitis A of B hebben blootgestaan kan de verdachte eventueel gedwongen worden mee te werken aan een bloedonderzoek.¹⁴

Het Wetboek van strafvordering bevat uitgebreide bepalingen over het onderzoek aan goederen en op plaatsen. Veel maatregelen kunnen worden genomen zonder dat betrokkenen (waaronder het slachtoffer) daarvoor toestemming hoeven te geven. Zo kan de politie zonder toestemming van de bewoner een woning betreden om deze te doorzoeken, voorwerpen in beslag nemen, en derden (waaronder het slachtoffer) bevelen voorwerpen af te geven. Zodra het belang van de strafzaak zich niet langer verzet tegen de teruggave van een voorwerp wordt deze aan de betrokkene

7 B8/3 regeling; voorheen de B9 regeling. Zie aanwijzing mensenhandel, onder verwijzing naar de illegalen nota van 23 april 2004 en hoofdstuk B8/3 van de vreemdelingen-circulaire.

8 Aanwijzing opsporing en vervolging inzake seksueel misbruik

9 Aanwijzing opsporing en vervolging inzake seksueel misbruik

10 Aanwijzing huiselijk geweld en eengerelateerd geweld

11 Aanwijzing opsporing en vervolging inzake seksueel misbruik

12 Aanwijzing huiselijk geweld en eengerelateerd geweld

13 Aanwijzing opsporing en vervolging inzake seksueel misbruik.

14 Art. 151 e t/m I Sv; Aanwijzing Slachtofferzorg

teruggegeven.¹⁵ Het slachtoffer moet worden geïnformeerd over de mogelijkheid om afstand te doen van in beslag genomen eigendommen.¹⁶ In het kader van een onderzoek kunnen ook gegevens die op een gegevensdrager zijn opgeslagen worden bekeken en vastgelegd. De bevoegdheden van politie en justitie om in het kader van een onderzoek personen te volgen of af te luisteren geldt ook ten aanzien van slachtoffers.

Aanhouding en voorarrest

Verdachten van strafbare feiten waarvoor voorlopige hechtenis is toegestaan en verdachten van misdrijven die door de politie op heterdaad worden geconstateerd kunnen worden aangehouden. Na aanhouding kan de verdachte zes uur worden opgehouden voor verhoor. Een verdachte kan (daarna) in het belang van het onderzoek maximaal zes dagen in verzekering worden gesteld. De politie meldt de inverzekeringstelling bij de reclassering, die kan bekijken of er mogelijkheden zijn voor (vrijwillige) daderhulpverlening en/of begeleiding door de reclassering.

Na de inverzekeringstelling kan de verdachte in voorlopige hechtenis worden genomen, indien er sprake is van een ernstig strafbaar feit én van ernstige bezwaren tegen de verdachte. Over het opleggen en verlengen van de voorlopige hechtenis wordt steeds beslist door de Rechter-Commissaris (bewaring) of de rechtbank (gevangenhouding). Bewaring duurt maximaal 14 dagen; gevangenhouding driemaal 30 dagen.

Het gebeurt vaak dat de voorlopige hechtenis bij oplegging of verlenging direct wordt geschorst, onder bepaalde voorwaarden. Een voorwaarde kan bijvoorbeeld zijn een contactverbod ten aanzien van het slachtoffer of het starten van een daderbehandeling. De advocaat van het slachtoffer kan bij de officier van justitie aandringen bepaalde voorwaarden op te leggen.

De behandeling door het OM

Informatie aan het slachtoffer

Slachtoffers die hebben aangegeven op de hoogte gehouden te willen worden, moeten geïnformeerd worden over de

voortgang van de zaak en de beslissingen die daaromtrent worden genomen. De officier van justitie doet in ieder geval schriftelijk mededeling van de aanvang van de voortzetting van de vervolging. De officier van justitie kan slachtoffers een gesprek aanbieden. Dit kan gebeuren tijdens de opsporingsfase, voor een keuze van strafvervolgning of sepot, of voorafgaand aan de zitting. Bij spreekrechtwaardige delicten moet het slachtoffer worden uitgenodigd voor een slachtoffergesprek.¹⁷

Het dossier

Slachtoffers hebben recht op inzage van de processtukken die voor hen van belang zijn (art. 51b lid 1 Sv) en het slachtoffer kan de officier van justitie verzoeken stukken aan het dossier toe te voegen (art. 51 b. lid 2 Sv). De officier van justitie kan het kennismaken of toevoegen van (bepaalde) processtukken op bepaalde gronden weigeren; dit wordt getoetst door de Rechter-Commissaris (art. 51 b lid 3 en 4 Sv). Dat impliceert dat het slachtoffer aan wie afgifte van het dossier of het toevoegen van stukken wordt geweigerd daartegen bezwaar kan maken bij de RC.

Beslissing over vervolging en de wijze van afdoen

Het is aan het Openbaar Ministerie om te bepalen of een strafbaar feit vervolgd wordt (opportuniteitsbeginsel). De officier van justitie kan op gronden aan het algemeen belang ontleend beslissen af te zien van (verdere) vervolging; aan een (beleid)sepot kunnen voorwaarden worden verbonden (art. 167 Sv). Als de strafzaak wordt geseponneerd informeert het OM het slachtoffer schriftelijk en gemotiveerd over de reden van het sepot en wijst uitdrukkelijk op de mogelijkheid een klacht ex artikel 12 Sv in te dienen. Bij een (voorgenomen) sepot van ernstige gewelds- en zedendelicten moet het slachtoffer worden uitgenodigd voor een gesprek.¹⁸ Als het OM een transactie aanbiedt of de zaak door middel van een OM-beschikking wil afdoen, moet het OM rekening houden met de belangen van de slachtoffers en/of benadeelde partijen. Ook hierbij wordt het slachtoffer gewezen op de mogelijkheid een klacht ex artikel 12 Sv in te dienen bij het gerechtshof. Het slachtoffer wordt desgewenst in de gelegenheid gesteld aanwezig te zijn bij de OM-zitting. Het slachtoffer kan een klacht niet vervolgen indien bij het Gerechtshof. In geval van een transactie, strafbeschikking of kennisgeving niet vervolgen is de termijn hiervoor

15 Art. 116 Sv

16 Aanwijzing opsporing en vervolging inzake seksueel misbruik.

17 Aanwijzing slachtofferzorg

18 Aanwijzing slachtofferzorg

3 maanden; bij een sepot dat niet vergezeld gaat van een kennisgeving niet verdere vervolging is er geen termijn (art. 12 Sv).¹⁹

Slachtofferverklaring

Slachtoffers van delicten waarop een gevangenisstraf van 8 jaar of meer is gesteld en slachtoffers van enkele specifieke delicten (waaronder belaging en sommige vormen van mishandeling) worden door de officier van justitie in de gelegenheid gesteld een schriftelijke slachtofferverklaring in te brengen in het strafproces. Het slachtoffer wordt bij het opstellen van de verklaring in beginsel begeleid door een medewerker van Slachtofferhulp. Het verdient aanbeveling de slachtofferverklaring af te stemmen op de eventueel ook in te dienen vordering benadeelde partij.

Gerechtelijk vooronderzoek door de Rechter Commissaris

Wanneer na het politieonderzoek nog nader onderzoek van de zaak nodig is, gebeurt dat door middel van een gerechtelijk vooronderzoek door een rechter-commissaris. Deze kan bijvoorbeeld opnieuw getuigen horen of een psychiatrisch onderzoek van de verdachte laten verrichten. Soms verwijst een rechter ter zitting de zaak (terug) naar de RC voor (nader) getuigenverhoor.

Wie kan getuigen oproepen?

De RC kan zelf getuigen oproepen. Ook de officier van justitie en de verdachte kunnen getuigen opgeven die ze willen laten horen. Het slachtoffer heeft geen mogelijkheid zelf getuigen aan te brengen en te (doen) horen. Wel kan hij vooraf van zijn opvatting terzake doen blijken aan de officier van justitie en de rechtbank en hen verzoeken betrokkene(n) als getuige te doen oproepen, maar er bestaat geen verplichting om aan een dergelijk verzoek te voldoen.²⁰ Het Europees Kaderbesluit bepaalt in artikel 3 dat het slachtoffer de mogelijkheid moet hebben om tijdens de procedure gehoord te worden. Hieruit zou afgeleid kunnen worden dat het slachtoffer wel om een verhoor van zichzelf bij de RC zou

moeten kunnen verzoeken; dit is echter niet in de Nederlandse wet verankerd.

Belangenafweging t.a.v. het horen van getuigen

Mede op grond van art. 6 EVRM heeft de verdachte in beginsel recht op het ondervragen van getuigen, onder wie ook het slachtoffer. Dit recht is niet absoluut, maar moet worden afgewogen tegen de belangen van de getuige, die onder meer beschermd worden door art. 8 EVRM. Er moet dus altijd een belangenafweging worden gemaakt tussen de bescherming van de persoonlijke levenssfeer en de veiligheid en de gezondheid van de getuige enerzijds en het recht van de verdachte om de getuige te (doen) ondervragen anderzijds.²¹

Art. 288 Sv bepaalt dat van het horen van een getuige (ter zitting) kan worden afgezien wanneer het gegronde vermoeden bestaat dat de gezondheid of het welzijn van de getuige door het afleggen van een verklaring ter zitting in gevaar wordt gebracht en dit gevaar zwaarder weegt dan het belang om de getuige ter zitting te kunnen horen.

De Hoge Raad heeft deze bepaling ook van toepassing verklaard op het horen van een getuige bij de RC.²²

Wanneer de verdediging niet de gelegenheid heeft gehad de getuige te ondervragen, staat art. 6 EVRM niet in de weg aan het gebruik van de verklaring die de getuige bij de politie heeft afgelegd, mits er steunbewijs is dat betrekking heeft op de onderdelen van de belastende verklaring die door de verdachte worden betwist.²³

Plicht om te verschijnen en te verklaren

Getuigen die een oproep krijgen om bij de rechter-commissaris of op de zitting te komen getuigen zijn verplicht te verschijnen. Dit geldt ook voor het slachtoffer. In beginsel is een getuige ook verplicht te antwoorden. In sommige gevallen bestaat er een verschoningsrecht: een getuige kan zich verschonen van het beantwoorden van een vraag, indien hij daardoor zichzelf, een familielid of echtgenoot bloot zou stellen aan strafrechtelijke veroordeling (art. 219 Sv).

19 De procedure van het beklag niet vervolgen en de positie van het slachtoffer hierbinnen worden hier verder niet behandeld. Verwezen wordt naar de artikelen 12 t/m 13a Sv.

20 Zie Memorie van Toelichting bij het Wetsvoorstel ter versterking van de positie van het slachtoffer in het strafproces, TK 2004-2005, 30 143, nr. 3.

21 Zowel het Europese Hof van de Rechten van de Mens (EHRM) (en het daar van afgeleide Comité, ECRM) als de Hoge Raad hebben diverse uitspraken gedaan waarin duidelijk wordt gemaakt dat deze belangenafweging gemaakt moet worden. In de Aanwijzing mensenhandel en de Aanwijzing opsporing en vervolging inzake seksueel misbruik worden enkele van deze uitspraken aangehaald.

22 HR 27 maart 2003, LJN AF6551.

23 HR 12 oktober 1999, NJ 1999, 827; aangehaald in Aanwijzing opsporing en vervolging inzake seksueel misbruik.

Er is geen sprake van een verschoningsplicht: familieleden mogen tegen elkaar getuigen, en wanneer de getuige een verklaring aflegt of vragen beantwoordt, kan de betreffende verklaring als bewijsmiddel gelden.

Aanwezigheid bij verhoor

Het verhoor bij de RC kan worden bijgewoond door de officier van justitie en de advocaat van de verdachte; de RC kan de verdachte in de gelegenheid stellen het verhoor bij te wonen. Dat laatste gebeurt bijvoorbeeld wanneer verwacht wordt dat de getuige niet op zitting zal worden gehoord. De RC kan altijd bevelen dat de verdachte de plaats van verhoor moet verlaten, en hij kan bepalen dat de verdachte en zijn raadsman het verhoor niet mogen bijwonen in verband met het gegronde vermoeden dat de getuige ernstig overlast zal ondervinden. De advocaat van het slachtoffer heeft geen eigen recht aanwezig te zijn bij de verhoren van de RC. Wel kan de RC bijzondere toegang verlenen tot het bijwonen van het verhoor van een getuige (187c Sv).

De verdachte en getuigen worden in beginsel afzonderlijk verhoord. De RC kan hen tegenover elkaar stellen of in elkaars aanwezigheid verhoren (art. 189 Sv).

Het verhoor

Wanneer er een gegronde vermoeden bestaat dat een getuige ernstige overlast zal ondervinden wanneer bepaalde gegevens openbaar worden kan de RC het vragen naar bepaalde gegevens achterwege laten of beletten dat bepaalde antwoorden op vragen betreffende een bepaald gegeven ter kennis komen van de officier van justitie, de verdachte en diens raadsman (art. 187d en 190 Sv). De RC kan op eigen initiatief of op verzoek van de officier of de verdachte de beantwoording van een vraag beletten (art. 187b Sv). Ook de officier van justitie moet zich ervoor inspannen dat getuigen niet meer worden belast door het geven van een getuigenis dan in het belang van een goede rechtspleging noodzakelijk is. Hij neemt zo nodig maatregelen om de lichamelijke en geestelijke integriteit van getuigen en hun naasten te beschermen.²⁴

De getuige mag bij het afleggen van zijn verklaring in beginsel geen gebruik maken van een schriftelijk opstel; de RC kan de getuige om bijzondere reden toestaan gebruik te maken van geschriften of aantekeningen (art. 220 Sv).

Bedreigde getuigen

In uitzonderlijke gevallen kunnen getuigen aangemerkt worden als bedreigde getuigen, waarvan de identiteit geheim moet blijven. Daarvoor gelden specifieke regels.²⁵

Terechtzitting

Dat het slachtoffer geen partij is in de strafzaak blijkt duidelijk tijdens de terechtzitting. Het slachtoffer mag tijdens de strafzaak alleen iets zeggen wanneer hij of zij is opgeroepen als getuige, ter toelichting op een ingestelde vordering benadeelde partij of in het kader van het spreekrecht (zie hierna). Het slachtoffer mag niet reageren op wat de verdachte of diens advocaat zegt. Het slachtoffer mag zich ter zitting wel laten bijstaan door een advocaat (art. 51 c Sv). Het Europees Kaderbesluit bepaalt dat contact tussen slachtoffers en daders in gerechtsgebouwen vermeden moet kunnen worden, zo nodig door het inrichten van afzonderlijke wachtkamers voor slachtoffers. De voorzitter moet zorg dragen voor een correcte bejegening van het slachtoffer tijdens de zitting (288 Sv).

Het slachtoffer als getuige

Het slachtoffer kan ook worden opgeroepen als getuige ter zitting. De officier van justitie, c.q. de rechter kan weigeren een getuige op te roepen, onder meer indien hij van oordeel is dat de gezondheid of het welzijn van de getuige door het afleggen van een verklaring ter terechtzitting in gevaar wordt gebracht en het voorkomen van dit gevaar zwaarder weegt dan het belang om de getuige of deskundige ter terechtzitting te kunnen ondervragen.²⁶ Zie verder over deze afweging onder verhoor RC, hiervoor.

De gang van zaken bij het getuigenverhoor ter zitting is gedetailleerd geregeld in de wet.

De rechter kan bepalen dat het getuigenverhoor met gesloten deuren plaatsvindt. Dit kan onder meer indien de belangen van minderjarigen of de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van (o.a.) getuigen dit eisen (art. 269 Sv). Het OM kan voorstellen het slachtoffer te horen buiten aanwezigheid van de verdachte.²⁷

De voorzitter vraagt de getuige naar zijn gegevens. Het vragen naar bepaalde gegevens kan achterwege worden

²⁵ Artikel 226a e.v. Sv

²⁶ Art. 264 en 288 Sv.

²⁷ Aanwijzing seksueel misbruik, Aanwijzing mensenhandel

gelaten wanneer het vermoeden bestaat dat de getuige in verband met het afleggen van zijn verklaring overlast zal ondervinden. Dan neemt de rechtbank de maatregelen die redelijkerwijs nodig zijn om de onthulling van dit gegeven te voorkomen (art. 290 Sv).

De getuige wordt beëdigd en moet de waarheid spreken (art. 290 lid 2 Sv). Wanneer meened wordt vermoed kan de rechtbank daarnaar een onderzoek laten instellen (art. 295 Sv). Als de getuige zonder goede grond (bijvoorbeeld verschoningsrecht) weigert vragen te beantwoorden kan hij worden gegijzeld wanneer dat voor het onderzoek dringend nodig is (art. 294 Sv).

De getuige wordt eerst ondervraagd door de rechters, daarna kunnen de officier van justitie en de verdachte vragen stellen. De verdachte mag tegen de verklaring van de getuige inbrengen wat tot zijn verdediging kan dienen. Wanneer de getuige tijdens het voorbereidende onderzoek nog niet is gehoord en op verzoek van de verdachte is opgeroepen of ter terechtzitting is verschenen, wordt hij eerst door de verdachte en daarna door de rechters en de officier van justitie ondervraagd. In dat geval mag de officier van justitie opmerkingen maken over de ondervraging door de verdachte (art. 292 Sv).

De rechtbank kan - ambtshalve, op vordering van de officier van justitie of op verzoek van de verdachte - beletten dat een vraag die wordt gesteld door de verdachte of diens raadsman of door de officier van justitie wordt beantwoord. De officier van justitie en de verdachte mogen over iedere vraag opmerkingen maken voordat deze wordt beantwoord (art. 293 Sv).

Slachtoffergetuigen die door de rechter ter zitting worden gehoord hebben, indien nodig, recht op een gebarentolk of een tolk-vertaler (art. 287 jo 274-276 Sv).

Spreekrecht

Slachtoffers vanaf 12 jaar en nabestaanden van misdrijven waarop een gevangenisstraf van 8 jaar of meer is gesteld en van enkele specifieke delicten, waaronder mishandeling en belaging, hebben spreekrecht op de terechtzitting. Ook de vader, moeder of andere verzorger van een minderjarig slachtoffer mag spreken, net als de wettelijk vertegenwoordiger van een minderjarige onder de 12 jaar. De spreekgerechtigden kunnen gezamenlijk of afzonderlijk een verklaring afleggen over de gevolgen die het strafbare feit bij hen teweeg hebben gebracht.²⁸ Nadat de verklaring is afgelegd

kunnen de rechters, de officier van justitie en de verdachte hierover vragen stellen.²⁹

Het slachtoffer moet vooraf schriftelijk aan de officier van justitie berichten gebruik te willen maken van het spreekrecht en ontvangt dan een oproep voor de zitting. Het Openbaar Ministerie kan een slachtoffer ook uitnodigen gebruik te maken van het spreekrecht. Het is niet verplicht gebruik te maken van het spreekrecht. Ook wanneer een slachtoffer in eerste instantie heeft aangegeven van het recht gebruik te willen maken, kan daarop later worden teruggekomen.

Vordering benadeelde partij

Degene die rechtstreeks schade heeft geleden door een strafbaar feit, kan zich ter zake van zijn vordering tot schadevergoeding als benadeelde partij voegen in het strafproces (art. 51a Sv). De benadeelde kan de vordering schriftelijk indienen, voor of tijdens de terechtzitting; de vordering kan ook mondeling tijdens de zitting worden gedaan. Ter terechtzitting mag de benadeelde zijn vordering toelichten en onder meer vragen stellen aan getuigen (art. 332-335 Sv). Zie verder het factsheet schadevergoeding.

De uitspraak

De uitspraak moet met redenen omkleed zijn, ook de beslissing op de vordering benadeelde partij moet worden gemotiveerd.³⁰ Zolang geen gewoon rechtsmiddel is aangenomen kan worden volstaan met het wijzen van een verkort vonnis. Aan een verzoek van de officier van justitie of (de advocaat van) de verdachte om een verkort vonnis aan te vullen, wordt gevolg gegeven indien de vordering of het verzoek binnen drie maanden na de uitspraak is gedaan. Aan een zodanig verzoek van de benadeelde partij wordt gevolg gegeven, tenzij daarmee geen redelijk belang is gediend.³¹ De voorzitter verstrekt desgevraagd een afschrift van het vonnis en het proces-verbaal van de terechtzitting aan ieder ander dan de verdachte of zijn raadsman, tenzij verstrekking naar het oordeel van de voorzitter ter bescherming van de belangen van degene ten aanzien van wie het vonnis is gewezen of van de derden die in het vonnis of in het proces-verbaal worden genoemd, geheel of gedeeltelijk dient te worden geweigerd. In het laatste geval kan de

29 Art. 302 Sv; de vragen van de officier van justitie en de verdachte worden via de voorzitter gesteld.

30 Zie art. 349 e.v. Sv en art. 361 Sv

31 Art. 365a en 365c Sv.

voorzitter een geanonimiseerd afschrift of een uittreksel van het vonnis en het proces-verbaal verstrekken (art. 365 Sv).

Hoger beroep en cassatie

Het slachtoffer kan niet zelfstandig in beroep of cassatie van een strafvonnis. Als de verdachte of de officier van justitie in hoger beroep gaat moet het slachtoffer daarover geïnformeerd worden. In de procedure in hoger beroep heeft het slachtoffer dezelfde rechten als in eerste instantie. Degenen die in eerste instantie van het spreekrecht gebruik hebben gemaakt kunnen daarvan in hoger beroep opnieuw gebruik maken. De vordering benadeelde partij duurt voor zover deze in eerste instantie is toegewezen van rechtswege voort in het hoger beroep; voor zover de gevorderde schadevergoeding in eerste instantie niet is toegewezen kan de benadeelde zich in hoger beroep opnieuw voegen. De vordering kan niet vermeerderd worden ten opzichte van de oorspronkelijke vordering.³²

Executie en informatie over detentieverloop

In ernstige zaken waarin een langdurige gevangenisstraf of een PIJ of TBS-maatregel is opgelegd wordt het slachtoffer desgewenst geïnformeerd over de tenuitvoerlegging van de straf/maatregel, de beëindiging ervan en eventuele proefverloven. Dit gebeurt via het informatiepunt Detentieverloop.

Factsheet

Rechtsbijstand aan slachtoffers van gewelds- en zedenzaken: de strafzaak

Uitgave: LANGZS, 2014 *Mogelijk gemaakt door financiële ondersteuning van het Fonds Slachtofferhulp*

Tekst: Margreet de Boer, PoWR

Bij het opstellen van de tekst is gebruik gemaakt van eerdere publicaties van Margreet de Boer, met name het juridisch kader uit het onderzoek *Eén keer is genoeg, verkennend onderzoek naar secundaire victimisatie van slachtoffers als getuigen in het strafproces uit 2010*. (onderzoek i.o.v. WODC/ Ministerie van Justitie, met Marjan Wijers)



LANGZS
LANDELIJK ADVOCATEN NETWERK
GEWELDS- EN ZEDENSLACHTOFFERS

32 Art. 421 Sv.